

ספר

ביאורי החסידות

על התורה ומועדים

מהדורת

עֲטָרַת מְרַדְכֵי

לזכר ועלוי נשמת האי גברא יקרא יקר הערך בר אוריין ובר
עובדין טבין, מופלא ומופלג במעשי צדקה וחסד בעין יפה
וברוח נדיבה, חסיד נלהב משנות ילדותו ועד זקנה ושיבה,
וזכה לקירבה מיוחדת אצל צדיקי בית בעלזא, רוח המקום
ורוח הבריות נוחה הימנו, נודע לשם ותהלה

מוהר"ר **מרדכי רייז** זללה"ה

מאנמזורפן יע"א

בן הרב החסיד המופלג מוהר"ר מאיר אריה זללה"ה
נלב"ע בשם טוב ובשיבה טובה ביום כו ניסן תשס"א
ומנו"כ בעיה"ק ירושלים תובכ"א

ת. נ. צ. ב. ה.

הונצח על ידי בנו החשוב הרה"ח הנעלה והנכבד
מתאבק בעפר רגלי רבנן ותלמידיהון
ושותה בצמא את דבריהם
ידו פתוחה ברוח נדיבה לכל דבר שבקדושה
מוהר"ר אברהם צבי חיים רייז שליט"א

בשערי "ביאורי החסידות"

"שבעים פנים לתורה" (במדב"ר יג, טז), ויש בה פשט, דרוש, רמז וסוד (וזה"ק בלק רב, א), וכדכתיב (איוב יא, ט) "אַרְכָּה מארץ מִדָּה ורחבה מני ים".

זכינו בחסדי השי"ת וברחמיו הרבים על הדורות האחרונים של עקבתא דמשיחא, שציר ממרום שולח, עיר וקדיש מן שמיא נחית, להאיר לנו בעמוד אש בחשכת גלות הגוף והנפש, הלא הוא אור שבעת הימים רבנו הבעש"ט הק' זי"ע, שחשף את האור הגנוז לצדיקים שנגנו בתורה (ראה "דגל מחנה אפרים" פר' בראשית ד"ה וירא; ומקורו בוה"ק בראשית מז, א; וזה"ח רות פה, ב), והאיר מחשכי ארץ באור תורתו, והותיר לנו שריד, מפיצי מעינותיו, תלמידיו ותלמידי תלמידיו זי"ע, דור אחר דור, שהשקו ממי באר מים חיים את עדת ה' שהתאבקו בעפר רגליהם, להרוות צמאון נפשם לקרבת אלקים ולדבקה בו.

מי בא בסוד קדושים, פום ממלל רברבן, אך במה שהורשית התבונן. תורת החסידות כוללת בקרבה אנפין מרובין, וכמראה הקשת רבת-הגוונים, כך הם דברי רבותינו הקדושים, בהארת פנימיות הכתובים, כפטיש יפוצץ סלע, מתחלקים לכמה וכמה ניצוצות, בריבוי של אופנים וגוונים, עתים בפשט ועתים בדרוש ולפעמים ברמז, כשהם טומנים בחובם רזי תורה וסודותיה.

"לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה" (אבות פ"א מט"ו), כלל זה נקוט היה בידיהם של רבותינו הקדושים מאורי החסידות באמירת דברי התורה, וביותר במה שהעלו על הכתב בספריהם הק', כאשר המטרה העיקרית היתה להלהיב את לבותיהם של ישראל ליראת השי"ת ואהבתו ולקרבתם לאביהם שבשמים יתברך ויתעלה, ולהורות לישראל את המעשה אשר יעשו, בקיום המצוות ובחובות הלבבות.

הנה רבוי הענינים והסגנון של מועט המחזיק את המרובה, בהיותם מגלים טפח ומכסים הרבה יותר מטפחיים, הויה סיבה לכך שאוצר בלום זה של ספרי החסידות, אשר לא יסולא בפז, נותר כספר החתום לפני רבים וטובים התאבים וכמהים להגות בתורת אמת שנאמרה ונכתבה באימה וביראה, ברתת וזיע, בקדושה ובטהרה, כנתינתה מסיני, ולהתעלות במעלות הסולם העולה בית א-ל, בעקבות הדברים שנתגלו לצדיקים בסוד ה' ליראיו, ונאמרו לשעתם ולדורות עולם.

בתוכן

בן מורת יוסף

יעקב אבינו מרוב אהבת השי"ת היה כל ימיו בפחד שמא מקצר הוא בעבודתו יתברך
 לכן היה תמיד בבחינת "מוסיף והולך"..... יו

בן מורת יוסף

המקבל עליו כל מאורעותיו לטובה
 הרי הוא יושב בשלוח בעולם הזה ובעולם הבא..... כא

תולדות יעקב יוסף

"בקש יעקב לישב בשלוח" בעולם הזה "קפץ עליו רוגזו של יוסף" -
 לדאוג ולהוסיף להתעלות בעניני עולם הבא..... כט

בן מורת יוסף

וישב יעקב בארץ מגורי אביו -
 התעלה ליראת ה' שורש כל היראות ונתבטלו ממנו כל יראות הרעות..... לו

דגל מחנה אפרים

וישב יעקב בארץ מגורי אביו -
 באותו מקום שיש רושם מקדושת יצחק אביו..... לח

מאור ושמש

"מגורי אביו, מגיורי אביו" -
 על ידי שהתקשרו עם יעקב אבינו באו אל תקונם..... למ

אמרי נועם

"קפץ עליו רוגזו של יוסף" - יעקב אבינו הוצרך למלחמת היצר
 כדי לעמוד לעזרת יוסף ויתוספו לו שנות חיים..... סא

אמרי נועם

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען -
 אחז בדרכי אבותיו להיות בעונה ובהכנעה..... סב

אמרי נועם

"קפץ עליו רוגזו של יוסף" שנתעלה לגדולה
 ולמרות זאת נשאר יעקב בענותנותו ובצדקתו..... סד

התאחדות יהודה ויוסף - הוראה לדורות

שכל צדיק יתאחד עם חבירו ללמוד ממעלותיו וממדרגותיו

שם משמאל

ויגש אליו יהודה ויאמר כי ארני ידבר נא עבדך דבר באוני ארני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה (מד, יח).

כדי להבין ענין הפרשה, יש להקדים דברי המדרש (בריו צג, ד): כתיב (משלי כ, ה) מים עמוקים עצה בלב איש וגו' (ראיש חבונה ידלנה), לקבץ עמוקה מלאה צונן, והיו מימיה צוננן ויפין, ולא היתה כריה יכולה לשתות הימנה, בא אחד וקשר חבל בחבל, ונימה (יחזק"ל, פתחת חבונה) בנימה, משיחה (יגם הוא חבל דק) במשיחה, ודלה הימנה ושתה, התחילו הכל דולין הימנה ושותין. כך לא זו יהודה משיב ליוסף דבר על דבר, עד שעמד על לבו.

ויש להבין מהו עמקות הדברים שהיתה שם, שבפשיטות הרי יוסף היה רוצה להתודע להם, אלא שרצה לבדוק מקודם את אהבתם לבנימין, ועד כמה ימסרו נפשם עליו (ואור החיים" הק' פרשת מקץ מד, א), וכמדרש (בריו צג, ט) כל הדברים שאתה קורא שדיבר יהודה ליוסף בפני אחיו וכו', היה בהם פיוס ליוסף, ופיוס לאחיו, ופיוס לבנימין וכו' (פיוס ליוסף, לומר ראו איך הוא נתון את נפשו על בניה של רחל, פיוס לאחיו, לומר ראו איך הוא נתון את נפשו על אחיו, פיוס

יתברך חקוק בו, והקביה נתן כבוד לשמו, ומשום כך ירש את המלכות, ועוד שמעתי, ביהודה, יש אותיות שם זהו ה ביה בראי, ואות ד שבשם

לבנימין, אמר לו כשם שנתתי נפשי עליך, כך אני נתון נפשי על אחיך").

ואפילו למה שאיתא בספרים הקדושים ("כלי יקר" מקץ מב, ז: "אור החיים" הק' מקץ מד, א) שהיה רוצה לצערם, כדי למרק את החטא של המכירה, נמי אין שייך לומר לשון עומק. ועוד הלשון: מלאה צונן, והיו מימיה צוננן ויפין, מה זה ענין לנמשל, והיה די לומר שהיו מימיה יפים וטובים.

שתי אופני עבודה בצדיקים - בחינת "בתי בראי" בהתפעלות ובחינת "בתי גואי" בפנימיות ללא התלהבות חיצונית

ונראה לפרש, דהנה בספר "ישמח משה" להרה"ק ר' משה טייטלבוים זצ"ל (פרשת אחרי יריה בקרבנם), פירש אהא דאיתא (סנהדרין נב, א, וראה גם תנחומא אחרי ו: תורה כגים שמי ט, יז) שהיו נדב ואביהוא מהלכים אחר משה ואהרן, ואמרו מתי ימותו שני זקנים הללו, ואנחנו ננהג את הדוד והדברים תמוהין, שח"ו לומר בפשיטות שהתאוו למיתתם כדי לירש את גדולתם, שאפילו פחות שבפחותים אינו אומר כן.

ופירש, על פי דברי הש"ס חגיגה ה' ב: הוד והדר לפניו עוז וחרוה במקומו

הארות ומובאות

יהודה, על מה היא, אלא אות ד מוסב על חו המלך, שנתקשר בשמו של הקביה יותר מכל העולם.

(דברי הימים א טז, כז), הא בכתי בראי וליכא תמן עציכותא ("אין עציכות לפני הקביה, שנאמר הוד והדר לפניו עוז וחרוה במקומו... בכתי בראי"), אבל בכתי גואי כתיב ("ירמי יג, יז): במסתרים תבכה נפשי (ראה רש"י שם).

ואמר הוא זצ"ל, כי יש שני מיני צדיקים, יש ששרשם בכתי בראי, ויש צדיקים גדולים יותר מאד, ששרשם בכתי גואי. והצדיקים ששרשם בכתי בראי, נראה בפניהם עוז וחרוה, והתפעלות אהבה ויראה ותנועות יוצאין מן הסדר, וכענין שפירשו ז"ל (פריבוין נה, ב) בפסוק (משלי ה, יט): באהבתה תשגה תמיד ("באהבתה תשגה תמיד, כגון ר' אלעזר בן פרט, אמרו עליו על רבי

הארות ומובאות

סו. אלו דברי הישמח משה" שם: "להבין מאמר זה לבר, דאמרו מתי ימותו הזקנים, דהוא מאמר מגונה מאד אף לאישי ההמוני, ומה גם לברב ואביהו, שעליהם אמר משה (תורת כותים שמי ט, יז) עכשיו אני רואה שהם גדולים ממני ומנך. ועוד יש לדקדק במאמר זה, ולמה דייקו לומר זקנים. גם יש להבין אומרו: שהיו משה ואהרן מהלכין, ונדב ואביהו מהלכין אחריון וכו'.

וכדי ליישב כל זה... נראה על פי מה שהקדמתי בכמה דרושים, ומקורו מהגמרא והגיה"ה, ב, דבבתי בראי, הוד והדר לפניו (דברי הימים א טז, כז) ובכתי גואי, המשל ופחד עמו ואיב כח ב, עמו דייקא. והנה העברות בשמחה הוא דבר יקר מאד, שנאמר (תהלים ק, ב) עבד את ה' בשמחה, ונאמר (ספרים כח מו): תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה, והיא מחוקת האהבה, כעין שנאמר (שיר השירים ג, ט): מה יפית ומה נעמת וגו' ("אהבה בתענוגים"). אבל כל זה בכתי בראי, אבל בכתי גואי המשל ופחד... והנה לפי זה יש שני מיני צדיקים, עובדים בשמחה, וכאה חלקיהן.

אלעזר, שהיה יושב ויוסף בתורה כשוק התחתון של ציפורי, וסריו מוטל בשוק העליון של ציפורי, וברש"י: "כשכיל אהבתה, תעשה עצמך שונה ופחד, להניח עסקך ולרוץ לדבר הלכה".

אבל צדיקים היותר גדולים ששרשם בכתי גואי, אין נראה בהם שום התפעלות חיצונית. ומשה ואהרן היו צדיקים היותר גדולים, ושרשם בכתי גואי, על כן לא נראתה בהם שום התפעלות חיצונית, ונדב ואביהוא היו שרשם בכתי בראי, והיו עבודתם ותפילתם בהתפעלות יתירה, על כן חשבו, שלהנהגת הדוד יותר טוב צדיקים כאלה, שגרא מהם התפעלות ואהבה ויראה, עכת"ד.

וערין הם מבחין, והפנימים הרואים פני המלך, עובדים בבחינת המשל ופחד, והבן. הנה משה ואהרן היא בבחינת בתי גואי היו, כי משה נאמן בית (מסדר וכ, ז) יגשי משה בכל ביתו נאמן הוא, ראה באספקלריא המאירה (נפשות ט, ב), ומקבל ונותן התורה בכתי, והבן. וכבר נאמר (נפשות ג, כ) הוא אהרן ומשה, ללמדך שהיו שקולין (נפילות ב) מיראה פרשה ראשו ה אל משה, כיר א, טו, ולפי זה התנהגו בבחינת המשל ופחד עמו, ולכן אמר חז"ל (נפשות ג, ב) לענין היראה, אין לבני משה מילתא וטרתי היא. הנה נראה דבר ואביהו היו במדרגה אחת למטה מהם, והיו בבחינת בתי בראי, והיו מתלהבים בהתלהבות האהבה והשמחה עד אין חקר, והוא שאין ענין זה במשה ואהרן, והשגב למיעוט כבוד שמים, והיה קשה בעיניהם, ולא השיגו מדרגתם שהוא המשל ופחד, והם לא גילו מדרגתם מרוב ענותנותם, ואף על פי כן לא רצו לתלות בוקי סודיק חיו במשה ואהרן, שיחשבו את עצמם לנדיקים יותר משה ואהרן, רק שדעו אותם לבין וכות, כי הזקנה נרם משיע